

“Η ενότητα της Εκκλησίας”

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου

Ένα από τα βασικότερα θέματα της Όρθοδόξου Εκκλησίας είναι η ενότητά της, η ένότητα μεταξύ Χριστιανών και Κληρικών, και αυτό έχει σχέση με τό πολί-τευμα της Εκκλησίας πού δέν είναι άπλως δημοκρατικό, ούτε θεοκρατικό, αλλά συνοδικό και ιεραρχικό.

Πολλοί σήμερα κάνουν λόγο για την ένότητα πού πρέπει νά επικρατή μεταξύ Χριστιανών, μοναχών και Κληρικών, μεταξύ Κληρικών και Ίεραρχών. Η Εκκλησία δέν είναι ένας άν-θρω-ποκεντρικός όργανισμός, αλλά Θεανθρώπινος Όργανισμός, είναι τό Σώμα του Χριστού και ό Χριστός είναι η κεφαλή της Εκκλησίας. Όπως στό σώμα του ανθρώπου υπάρχει ένότητα και ιεράρχηση μεταξύ τών μελών, έτσι πρέπει νά γίνεται και στην Εκκλησία. Έτσι, υπάρχει συνοδικότητα και

ιεραρχικότητα σέ όλα τά επίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀπό τίς Μητροπόλεις μέ τίς Ἐνορίες καί τά Μοναστήρια, μέχρι τήν Σύνοδο τῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Οὔτε ἐν ὀνόματι τῆς συνοδικότητος πρέπει νά καταργῆται ἡ ιεράρχηση, οὔτε ἐν ὀνόματι τῆς ιεραρχήσεως πρέπει νά καταργῆται ἡ συνοδικότητα.

Μερικές βασικές σκέψεις γιά τό πῶς πρέπει νά λειτουργῇ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στήν ἐποχή μας, πού διακρίνεται γιά πολλά προβλήματα, δημοσίευσα σέ ἕνα ἄρθρο στό Περιοδικό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καί Τυρνάβου πού τιτλοφορεῖται «Ἀχιλ-λίου Πόλις» (τεῦχος 3), στό ὁποῖο ἐρμηνεύω τό ἐκκλησιαστικό πολίτευμα μέσα ἀπό τήν χαρισματική ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί ὄχι μέσα ἀπό πολιτειοκρατικές ἀπόψεις. Καί αὐτό εἶναι τό ζητούμενο.

* * *

«Ἐκκλησία συστήματος καί συνόδου ἐστίν ὄνομα»

Τό χωρίο «Ἐκκλησία συστήματος καί συνόδου ἐστίν ὄνομα», πού ἔθεσα ὡς ἐπικεφαλίδα στό κείμενό μου αὐτό, τό ὁποῖο ἔγραψα κατὰ παράκληση τοῦ Σεβ. Μητρο-πολίτου Λαρίσης καί Τυρνάβου κ. Ἱερωνύμου, ἀνήκει στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, ἕναν μεγάλο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος δίδασκε, παρά τίς ἐκκλησιαστικές περιπέτειες πού περνοῦσε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὄνομα πού δηλώνει σύστημα καί σύνοδο.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως σέ ἕνα σῶμα ὅλα τά μέλη, παρά τήν ποικιλία τῶν λειτουργιῶν τους, ἔχουν ἐνότητα μέ τά ἄλλα μέλη, ὁπότε ἰσχύει ἡ ποικιλία ἐν τῇ ἐνότητι καί ἐνότητα ἐν τῇ ποικιλίᾳ, τό ἴδιο ἰσχύει καί μέ τήν Ἐκκλησία. Πολλά εἶναι τά μέλη της, μία εἶναι ἡ κεφαλή της, ὁ Χριστός, τά ὁποῖα μέλη ζοῦν σέ ἐνότητα μεταξύ τους, γι' αὐτό καί τό ὄνομα τῆς Ἐκκλη-σίας εἶναι «σύστημα» καί «σύνοδος».

Δέν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι ἡ θεία Λειτουργία, κατὰ τόν ἱερό Χρυσό-στομο, εἶναι «σύνοδος οὐρανοῦ καί γῆς», ἀφοῦ ὅλοι συνερχόμαστε σέ μιά ἐνότητα μεταξύ μας γιά νά συμμετάσχουμε σέ αὐτήν, ἥτοι κληρικοί, μοναχοί, ἱεροψάλτες, ἐπίτροποι, νεωκόροι, ἱερόπαιδες, λαός. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι χρησιμοποιοῦμε τούς ὅρους Ἱερά Σύνοδος, Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος, Συνοδικές Ἐπιτροπές κλπ. Ἀνήκουμε σέ ἕνα Σῶμα, τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μέ ἰδιαίτερα καθήκοντα καί ἄρμο-διότητες.

Αὐτός ὁ τρόπος λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας συγκροτεῖ τήν ἐνότητά της, ἡ ὁποία μπορεῖ νά εἶναι καί ἐξωτερική, ἀλλά κυρίως συγκροτεῖται ἀπό τήν χαρισματική

έσωτερική ένότητα, δηλαδή τήν ένότητα στήν πίστη καί στήν μυστηριακή ζωή.

Αυτό είναι σημαντικό γιά τήν ένότητα, γιατί σήμερα μερι-κοί όμιλοῦν γιά ένότητα στήν Ἐκκλησία, ὥστε νά μήν ὑπάρχη δῆθεν διάσπαση, καί μέ αυτό στήν πραγ-ματικότητα έννοοῦν μιά «διπλωματική» καί έξωτερική ένότητα πού λειτουργεῖ σέ βάρος τῆς έσωτερικῆς-χαρισματικῆς ένότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Ποιά, λοιπόν, εἶναι τά στοιχεῖα ἐκεῖνα πού συγκροτοῦν τήν ένότητα τῶν μελῶν στήν Ἐκκλησία; Στήν συνέχεια θά τονισθοῦν κάποια στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τήν βάση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ένότητας.

1. Συνοδικό καί ιεραρχικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας

Τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αυτό πού ἐκφράζει τήν ένότητά της, καί, βεβαίως, γιά νά εἶναι πραγματικό πολίτευμα, πρέπει νά εἶναι συνοδικό καί ιεραρχικό. Τό συνοδικό εἶναι ἀπό ὅλους κατανοητό, ὅτι, δηλαδή, συνεργόμαστε ὅλοι μαζί γιά νά ἐπιλύσουμε ἕνα θέμα, ἀλλά τό ιεραρχικό δέν θέλουν πολλοί νά τό κατα-νοήσουν.

Ἄς λάβουμε ὡς παράδειγμα τήν συγκρότηση τῆς Πολι-τείας. Ἡ ένό-τητα σέ μιά Πολιτεία καί σέ ἕναν διοικητικό ὀργανισμό δια-πνέε-ται καί ἀπό τήν συνο-δικότητα, ἀφοῦ συνέρχονται ὅλα τά μέλη ἀπό κοινοῦ γιά νά ἀποφασίσουν, ὅπως στήν Βουλή τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά συγχρό-νως διαπνέεται καί ἀπό τήν ιεραρχικότητα, ἀφοῦ διαφο-ρε-τικοί εἶναι οἱ ρόλοι κάθε μέλους τοῦ Κοινοβουλίου, ἥτοι τοῦ Προέ-δρου, τοῦ Ἀντι-προέδρου κλπ. ἡ ενός διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἔτσι, ἡ συνοδικότητα δέν καταρ-γεῖ τήν ιε-ραρ-χικότητα, γιατί τότε θά ἦταν ἕνας λαϊκισμός, οὔτε ἡ ιεραρ-χικότητα καταργεῖ τήν συνοδικότητα, γιατί αυτό θά ἦταν μιά ἀπολυταρχία.

Αὐτός ὁ συντονισμός καί ἡ συνύπαρξη μεταξύ συνοδικό-τητας καί ιεραρ-χικότητας συγκροτεῖ τήν ένότητα τῆς Ἐκκλησίας. Σέ τοπικό ἐπίπεδο ὑπάρχει ἡ συνοδικότητα, ἀφοῦ ὅλοι οἱ Κλη-ρικοί, μοναχοί, λαϊκοί πού ἔχουν βαπτισθῇ στό ὄνομα τοῦ Τρια-δικοῦ Θεοῦ, ἀνήκουν σέ μιά τοπική Ἐκκλησία, συμμε-τέ-χουν ὅλοι στήν θεία Λειτουργία, προσεύχονται, κοινωνοῦν τοῦ Σώμα-τος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά διατηρεῖται καί ἡ ιεραρχικότητα, ἥτοι εἶναι ὁ Μητροπολίτης, ὁ Πρωτοσύγκελλος, οἱ Ἱεροκήρυκες, οἱ Ἱερεῖς, οἱ Διάκονοι, οἱ Μοναχοί, οἱ ἐπίτροποι, οἱ ἱερο-ψάλ-τες, οἱ νεωκόροι, οἱ κατηχητές, οἱ κατηχούμενοι, τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλη-σίας. Κανείς δέν ἀντικαθιστᾷ κάποιο ἄλλο μέλος, καί ἔτσι ὑπάρχει ἁρμονία μέσα στήν θεία Λειτουργία.

Αὐτό ἐπεκτείνεται καί στήν Διοίκηση κάθε Ἱερᾶς Μη-τροπόλεως. Κεφαλή της εἶναι ὁ Μητροπολίτης, ἔπονται ιεραρχικά, ὁ Πρωτοσύγκελλος, οἱ Ἱεροκήρυκες, οἱ

Ἐφημέριοι, τά Ἡγουμενο-συμβούλια κλπ. Ὅλοι συμμετέχουν στό ἐνιαῖο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ (συνο-δικότητα) καί ὁ κάθε ἕνας βρίσκεται σέ μιά ἱεραρχική διαβάθμιση. Αὐτό τονίζεται ἀπό ὅλους τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται σέ αὐτήν τήν καλή σχέση μεταξύ συνοδικότητας καί ἱεραρχικότητας. Μέ τόν τρόπο αὐτόν ἀποφεύγεται τόσο ἡ Ρωμαιοκαθολική ἀπολυταρχία, ὅσο καί ἡ Προτεστάντική ἀναρχία.

2. Ἡ Ἱεραρχία κατὰ τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη

Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἔχει γράψει, μεταξύ τῶν ἄλλων, δύο σημαντικά ἔργα, μέ τίτλο «περί οὐρανίας Ἱεραρχίας» καί «περί ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας». Τά ἔργα αὐτά εἶναι πολύ σημαντικά γιά τήν λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἐνότητά της, γι' αὐτό ἔχουν ἐπηρεάσει πολύ τόσο τούς μεταγενε-στέρους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καί ὅλη τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μέγας αὐτός Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας γιά νά περι-γρά-ψῃ τήν σχέση μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τῶν δημιουργημάτων, στά ὁποῖα δημιουργήματα συγκαταλέγεται καί ὁ ἄνθρωπος, πού εἶναι ὁ μικρόκοσμος μέσα στόν μεγαλόκοσμο ὅλης τῆς δημιουργίας, νοητῆς καί αἰσθη-τῆς, χρησιμοποιεῖ τήν εἰκόνα τοῦ ἡλίου.

Ὁ Θεός εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης πού στέλλει τίς ἀκτί-νες Του σέ ὅλη τήν δημιουργία, εἶναι ἡ Θεαρχία, δηλαδή «ἡ ἀρχή τῆς θεώσεως». Ὁ Θεός ἔχει πολλά ὀνόματα, μεταξύ αὐτῶν εἶναι τό «ἀγαθός» καί τό «καλός». Μέ τό ὅτι εἶναι «ἀγαθός» κινεῖται πρὸς τήν κτίση, σκορπώντας τίς ἐνέργειές του, καί μέ τό ὅτι εἶναι «καλός» ἐλκύει ὅλη ἡ κτίση στόν ἑαυτό Του διά τοῦ κάλλους, τῆς ὁμορφίᾳς Του. Αὐτό ἔχει σχέση μέ τό ὅτι ὁ Θεός εἶναι «ἔρως» καί «ἐραστός», καί ὡς ἔρως κινεῖται πρὸς τόν ἄνθρωπο καί ὡς ἐραστό ἐλκύει στόν ἑαυτό Του τά δεκτικά τοῦ ἔρωτος.

Μετά τόν Θεό πού εἶναι ἡ «Θεαρχία», ἥτοι «ἡ ἀρχή τῆς θεώσεως», ὑπάρχουν οἱ «Θεωνυμίες», ἥτοι τά ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, οἱ ἐνέργειές Του, καί ὑπάρχουν οἱ «Ἱεραρχίες», δηλαδή ἡ μετοχή στίς «Θεωνυμίες», τόσο ἡ οὐράνια Ἱεραρχία, οἱ τάξεις τῶν ἀγγέλων, ὅσο καί ἡ ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία, οἱ τάξεις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖες μετέχουν κατὰ διαφόρους βαθμούς τῆς θεώσεως.

Ὁ Θεός ὡς «ἀγαθός» στέλλει τίς ἀκτίνες τῆς δόξης Του στήν οὐράνια καί ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία καί σέ ὅλη τήν κτίση, καί ὡς «καλός», ἐλκύει ὅλους, διά τοῦ κάλλους Του, σέ Αὐτόν. Ἔτσι γίνεται ἡ κίνηση τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν κόσμο καί ἡ ἐπιστροφή ὧσων ἀνταποκρίνονται διά τοῦ κάλλους Του στόν Θεό, καί ἔτσι ἐπέρχεται ἡ ἐνότητα τοῦ Θεοῦ σέ ὅλη τήν κτίση.

Στήν «οὐράνια καί ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία» ὑπάρχει «ιερά τάξη», καί ἡ κάθε τάξη

δέχεται αναλόγως τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη ὑπάρχει καί «ἡ ἱερά ἐπιστήμη», δη-λα-δή ἡ θεία γνώση πού ἀποκτᾷ κανείς κατά μέθεξη καί κατά ἀναλογία μέ τήν «τάξη» στήν ὁποία βρίσκεται. Ἐπί πλέον ἡ «ἱερά ἐνέργεια», δηλαδή ἡ θεία Χάρη πού ἐνεργεῖ ἀνάλογα σέ κάθε τάξη, ἄλλους καθαρίζει, ἄλλους φωτί-ζει καί ἄλλους τελειώνει, καί αὕτη ἡ ἐνέργεια λέγεται καθαρ-τική, φωτιστική καί τελειοποιός.

Ἔτσι, κάθε «ἱερά τάξη» στήν «οὐ-ρά-νια καί ἐκκλησια-στική Ἱεραρχία» κατά ἀναλογία συνδέεται μέ τήν «ἱερά ἐπιστήμη», ἥτοι τήν «ἱερά γνώση» καί «τήν μέθεξη τῆς ἐνεργείας» κατά ἀναλογία, ὅποτε ὑπάρχει ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός καί ἡ τελείωση-θέωση τῶν μελῶν τῆς οὐράνιας καί ἐκκλη-σια-στικῆς Ἱεραρ-χίας. Ὅσοι δέν θέλουν νά μετάσχουν σέ αὐτήν τήν διαδικασία, βρίσκονται ἔξω ἀπό τήν ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία, ὅπως καί τά πονηρά πνεύματα εἶναι ἔξω ἀπό τήν οὐράνια Ἱεραρχία.

Τό σημαντικό εἶναι ὅτι ὁ Θεός κινεῖται πρός τόν ἄνθρωπο καί τήν κτίση καί προκαλεῖ θαυμασμό, ὅποτε ἐλκύει πρός τόν Ἐαυτό Του ἀναλογικά καί ἱεραρχικά κάθε τάξη καί ἔτσι διατηρεῖται ἡ ἐνότητα τῶν κτιστῶν, καί πρός τά ἄνω καί πρός τά πλάγια.

Πολλοί μιᾶνε γιά ἐνότητα στήν Ἐκκλησία, ἀλλά αὕτη ἡ ἐνότητα δέν εἶναι ἐξωτερική, κατά κάποιον τρόπο σωματειακοῦ τύπου, ἀλλά εἶναι χαρισματική, ὅταν λειτουργῇ ἡ «ἱερά τάξη», «ἡ ἱερά ἐπιστήμη» – «ἡ ἱερά γνώση» καί «ἡ ἱερά μέθεξη», καί ὅταν τά μέλη τῆς Ἐκκλη-σίας δέχονται τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καθαρτικῶς, φωτιστικῶς καί τελειωτικῶς, καί ἀνέρχονται πρός τόν μόνον «καλόν κάγαθόν», τόν Τριαδικό Θεό, ὁ Ὅποῖος εἶναι ἡ «Θεαρχία», ἥτοι ἡ «ἀρχή τῆς θεώσεως».

3. Ἀποκάλυψη καί μέθεξη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ

Μέχρι τώρα σημειώθηκε ὅτι ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας προέρχεται ἀπό τήν ἐσωτερική ζωή της καί ἐπεκτείνεται καί ἐξωτερικά. Γιά νά γίνη αὐτό κατανοητό πρέπει νά δοῦμε τό μυστήριό τῆς Ἱερω-σύνης ἀπό ἄνω πρός τά κάτω, ὅπως δόθηκε ἀπό τόν Θεό.

Τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβαν τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἔγιναν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἔφθασαν στήν θέωση. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διδάσκει ὅτι συνδέεται στενά ἡ ὄραση τοῦ θείου Φωτός, μέ τήν ἔνωση καί κοινωνία μέ τόν Θεό καί τήν πνευματική γνώση τοῦ Θεοῦ. Στήν συνέχεια οἱ Ἀπόστολοι χειροτόνησαν τούς Διακόνους καί τούς Πρεσβυτέρους, καί καθόρισαν τίς ἀρμοδιότητές τους στήν Ἐκκλησία, πράγμα πού καθορίσθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία

καλύτερα στους επόμενους αιώνες μέ τις Τοπικές και Οικουμενικές Συνόδους.

Σήμερα ή Ίερωσύνη κατανοείται περισσότερο από τά κάτω πρός τά άνω, δηλαδή πρῶτα γίνεται κανείς Διάκονος, έπειτα Πρεσβύτερος και στην συνέχεια Έπίσκοπος γιατί έτσι φανερώνεται εύκρινέστατα ή μήση στό μυστήριο της Ίερωσύνης, άφοϋ, κατά τόν άγιο Διονύσιο τόν Άρεοπαγίτη οί τρείς βαθμοί της Ίερωσύνης, ήτοι τοϋ Διακόνου, τοϋ Πρεσβυτέρου και τοϋ Έπισκόπου, συνδέονται στενά μέ τά μυστήρια της καθάρσεως, τοϋ φωτισμοϋ και της θεώσεως. Έτσι, ή άποκάλυψη τοϋ Θεοϋ δίδεται στους θεουμένους και αϋτοί την διατυπώνουν μέ κτιστά ρήματα, νοήματα και είκονί-σματα στά πνευματικά τους παιδιά για να άνέλθουν και αϋτοί μέ διαφόρους βαθμούς στην θεοπτία.

Μελετώντας κανείς προσεκτικά τά κείμενα τῶν άγίων Πατέρων, καταλαβαίνει ότι ύπάρχει μιά λεπτή και ούσιαστική διάκριση μεταξύ δογμάτων και ὅρων. Τό δόγμα είναι ή άποκάλυψη του Θεοϋ στους Προφήτας στην Παλαιά Διαθήκη άσάρκως και στους Άποστόλους της Καινής Διαθήκης έν σαρκί, και στους Πατέρας διά μέσου τῶν αιώνων έν τη Έκκλησίᾳ. Αϋτό τό δόγμα, τό ὁποῖο είναι ή Άποκάλυψη τοϋ Θεοϋ στους φίλους Του, διατυπώνεται μέ ὅρους, μέ «κτιστά ρήματα» για να τεθοϋν τά ὅρια μεταξύ δόγματος-άποκα-λύψεως και στοχασμοϋ, ὁ ὁποῖος είναι άπόρροια της φιλοσο-φίας.

Ο άγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στην άρχή τοϋ «Άγιορειτικοϋ Τόμου» κάνει την διάκριση μεταξύ τῶν κηρυττο-μένων δογ-μά-των, πού ήταν γενικῶς παραδεκτά και από ὅλους άναγνωρι-σμένα και ήταν μυστήρια τοϋ Μωσαϊκοϋ νόμου, και βλέπονταν μόνον από τούς προφήτας έν πνεύματι, και τοϋ μυστη-ρίου της εϋαγγελικής πολιτείας, πού είναι τά έπηγγελμένα άγαθά στους άγίους στόν μέλλοντα αῖώνα, τά ὁποῖα δίδονται και προορῶνται διά τούς άξιους να βλέπουν, και αϋτά τά βλέπουν μετρίως ὡσάν σέ άρραβῶνα. Δόγματα, λοιπόν, είναι οί άποκαλύψεις τοϋ Θεοϋ στους φίλους Του, τούς Προφήτες, τούς Άποστόλους και τούς Άγίους.

Η έμπειρία της Πεντηκοστῆς είναι έμπειρία της θεώσεως και αϋτοί πού μετέχουν της θεοποιοϋ ένεργείας τοϋ Θεοϋ χαρα-κτηρίζονται θεούμενοι. Αϋτοί πού μετέχουν της Άποκαλύψεως απέκτησαν έμπειρική γνώση τοϋ δόγματος, πού είναι ή φανέρωση της άκτίστου δόξης τοϋ Θεοϋ, της άκτίστου Βασιλείας Του, και στην συνέχεια καθορίζουν έν Συνόδῳ τά ὅρια μεταξύ άληθείας και ψεύδους, πού γίνεται μέ τούς ὅρους.

Κατά συνέπεια ή Άποκάλυψη τοϋ Θεοϋ πού δίνεται στους θεουμένους δείχνει ότι ύπάρχει ταυτότητα έμπειριῶν στους Προφήτας, Άποστόλους και Πατέρας, αλλά αϋτή ή ταυτότητα έμπειριῶν διατυπώνεται διαφορετικά από τόν καθένα, ανάλογα

μέ τά ιδιαίτερα χαρίσματά του. Όμως, όταν οί θεούμενοι συνέλθουν σέ μιά Τοπική ἤ Οἰ-κου-μενική Σύνοδο, τότε θέτουν τά ὅρια μεταξύ ἀληθείας καί πλάνης καί ἀποκτοῦν καί ταυτότητα ὁρολογίας. Ἔτσι μπορούμε νά καταλάβουμε τήν διάκριση μεταξύ τοῦ δόγματος, πού εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀκτίστου δόξης τοῦ Θεοῦ στούς θεόπτας, καί τῶν ὅρων, πού εἶναι ἡ διατύπωση τοῦ δόγματος μέ κτιστούς ὅρους.

4. Ὁρθοδοξία καί αἱρέσεις

Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας διασφαλίζεται ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ διά τῶν θεουμένων ἀγίων μέ συγκεκριμένες πράξεις. Στό βιβλίο τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» ὑπάρχουν πολλά παραδείγματα. Σέ ἓνα χωρίο γράφεται: «Ἦσαν δέ προσκαρτε-ροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καί τῇ κοινωνίᾳ καί τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καί ταῖς προσευχαῖς. Ἐγένετο δέ πάση ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καί σημεῖα διά τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. πάντες δέ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τό αὐτό καί εἶχον ἅπαντα κοινά» (Πρ. β´, 42-44).

Στό χωρίο αὐτό, πού παρουσιάζει τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας μετά τήν Πεντηκοστή, φαίνεται ὅτι τά στοιχεῖα τῆς ἐνότητας τῶν Χριστιανῶν ἦταν ἡ διδαχή τῶν Ἀποστόλων, ἡ κοινωνία μεταξύ τους, ἡ κλάση τοῦ ἄρτου-θεία Εὐχαριστία καί οἱ προ-σευχές. Δέν ἦταν μόνον ἡ θεία Εὐχαριστία τό κέντρο τῆς ἐνότητας, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοί στίς ἡμέρες μας, ἀλλά καί ἡ διδαχή τῶν Ἀποστόλων, ἡ κοινωνία μεταξύ τους καί οἱ προσευχές. Συγχρόνως, οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ἐβλεπαν «πολλά τε τέρατα καί ση-μεῖα» πού γίνονταν ἀπό τούς Ἀποστόλους, καί οἱ πιστεύον-τες ζοῦσαν μαζί σέ ἓναν τόπο καί εἶχαν τά πάντα κοινά.

Μέ ἄλλα λόγια ἡ πρώτη Ἐκκλησία λειτουργοῦσε, ὅπως σήμερα λειτουργοῦν τά ὁργανωμένα Μοναστήρια, στά ὁποῖα γίνεται τό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαρι-στίας, οἱ μοναχοί προσεύχονται διαρκῶς στόν Θεό, ἔχουν κοινωνία μεταξύ τους, ἀκοῦν θεόπνευστη διδαχή καί ἔχουν ὅλα τά ὑλικά κοινά.

Ἡ ἐνότητα, λοιπόν, τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ἀπλῶς ἐξωτερική, ἀλλά ἐσωτερική-χαρισματική. Αὐτό καταγράφηκε ἔντονα στίς εὐχές τῆς θείας Εὐ-χα-ριστίας, τῶν Μυστηρίων καί τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Εἶναι τό *lex credendi* (κανόνας πίστεως), πού στηρίζεται στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στούς Ἁγίους, καί τό *lex orandi* (κανόνας προσευχῆς), πού ἐκφράζεται στήν προσευχή τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπο-κάλυψη καί προσευχή, πίστη καί μυστήρια, σφυρηλατοῦν τήν ἐνότητα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διχοτόμηση μεταξύ τοῦ *lex credendi* καί τοῦ *lex orandi* δια-σπᾷ καί τήν ἴδια τήν ἐνότητα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπίσης, ἡ ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν συγκροτεῖται μέ τόν συνδυασμό μεταξύ *theologia gloriae* (θεολογία τῆς δόξης) καί *theologia crucis* (θεολογία τοῦ

σταυροῦ). Ἡ θεολογία τῆς δόξης εἶναι ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ, καί ἡ θεολογία τοῦ σταυροῦ δείχνει καί τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἀνάβαση στήν Πεντηκοστή, ἀλλά καί τήν διαφύλαξη αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας. Ὅταν κανείς θέλῃ νά μετέχῃ τοῦ μυστηρίου τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, χωρίς τό μυστήριον τοῦ σταυροῦ, δέν ἔχει ἀληθινή ὀρθόδοξη ζωή καί ἐπιφέρει τήν διάσπαση τῆς ἐνότητος. Βίωση τῶν Μυστηρίων, χωρίς τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, δηλαδή χωρίς τήν βίωση τοῦ σταυροῦ, ὡς καθάρσεως, φωτισμοῦ καί θεώσεως, εἶναι διάσπαση τῆς ἐνότητος τῶν Χρι-στιανῶν.

Ἀπό αὐτήν τήν διάσπαση μεταξύ τοῦ *lex credendi* καί τοῦ *lex orandi* καί μεταξύ τῆς *theologia gloriae* καί τῆς *theologia crucis* δημιουργοῦνται οἱ αἱρέσεις καί τά σχίσματα πού διασποῦν τήν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν καί ὄχι τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί δέν διασπᾶται ποτέ, ἀλλά οἱ αἱρετικοί ἀπομακρύνονται ἀπό αὐτήν.

5. Οἱ Ἱεροί Κανόνες

Τά ὅσα ἐγράφησαν ἕως τώρα δείχνουν τήν χαρισματική ἐνότητα πού ὑπάρχει, καί πρέπει νά ὑπάρχη στήν Ἐκκλησία καί μέ αὐτήν ἐπιτυγ-χάνεται ἡ ἐνότητα τῶν μελῶν της.

Ὅμως, ἡ ἁμαρτία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τούς ἀπομακρύνει ἀπό τόν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, τόν Χριστό, πού εἶναι ἡ κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε οἱ τελοῦντες ἐν ἁμαρτία καί μή μετέ-χοντες τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καί θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ διασπῶν-ται ἀπό αὐτήν τήν ἐνότητα, οὔτε δέχονται τήν ἐνέργεια τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, οὔτε ἐλκύονται ἀπό τό κάλλος Του. Πρόκειται γιά τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ἐκκλησιαστική Ἱεραρχία, κατά τόν ἅγιον Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη. Ὁ κόσμος πού βρίσκεται ἔξω ἀπό τήν Ἱεραρχία δέν μετέχει στήν Θεο-εἶδεια, στόν Θεό, ὅποτε βρίσκεται στό σκοτάδι.

Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν σκοτασμό τοῦ νοῦ, πρέπει νά ἐπιστρέ-ψουν, διά τῆς μετανοίας, στήν «Ἱεραρχία» καί τήν «Θεαρχία». Αὐτό τό ἔργο κάνει ἡ Ἐκκλησία μέ τό μυστή-ριον τῆς μετανοίας. Καί ἐπειδή ἡ μετάνοια δέν εἶναι κάτι ἰδεατό καί ἰδεολογικό, γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία ἔχει θεσπίσει τούς Ἱερούς Κανόνες γιά τήν καλή συγκρότηση τῆς ἐκκλησια-στι-κῆς ἐνότητος.

Οἱ Ἱεροί Κανόνες πρέπει νά ἐρμηνεύονται μέσα ἀπό αὐτήν τήν ἐκκλησιαστική προοπτική, ὅτι, δηλαδή, συγκροτοῦν τό συνοδικό καί τό ἱεραρχικό πολίτευ-μα τῆς Ἐκκλησίας, θέτουν τίς ἀρμοδιότητες στά μέλη της, ἀνα-φέρονται στήν καλή διοργάνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, θερα-πεύ-ουν τά σχίσματα, ἐπαναφέρουν στήν Ἐκκλησία τούς αἱρετικούς πού ἔχουν ἀπομα-κρυνθῇ ἀπό αὐτήν, καί τελικά θερα-πεύουν τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέ τήν μέθεξη τῆς καθαρτικῆς, φωτι-στικῆς

καί τε-λειο-ποιού ένεργείας τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι σημαντικό νά σημειωθῇ ὅτι οἱ θεοφόροι Πατέρες τῶν Τοπικῶν καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων πού θέσπισαν τούς ἱερούς Κανόνες ἐκινοῦντο ἀπό τήν φωτιστική ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύ-ματος, γι' αὐτό οἱ Κανόνες δέν εἶναι νομικά κείμενα, παρά τήν νομοτεχνική διατύπωσή τους, ἀλλά εἶναι καρπός τοῦ φωτι-σμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀφ' ενός μέν γιά νά διακρατοῦν τούς Κληρικούς, Μοναχούς καί Χριστιανούς στήν χαρισματική ἐνότητα, ἀφ' ἑτέρου δέ γιά νά ἐπαναφέρουν τούς ἐκτροχια-σθέντας στό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό φαίνεται καθαρά στόν 102ο Κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί ὅταν τόν διαβάσῃ κανείς, βλέπει ποιό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ποιμένων της.

Ἡ μέθοδος τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης καί ἡ ὅλη ὀργάνωση ενός Νοσοκομείου, ὅπως καί τά φάρμακα καί οἱ ἄλλες ἐνέργειες πού χρησι-μοποιοῦν οἱ ἱατροί ἀποβλέπουν στήν ἴαση καί τήν θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἴαση τοῦ σώματός του. Κατά παρόμοιο τρόπο καί ἡ μέθοδος τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καί ἡ ὅλη ὀργά-νωση τῆς Ἐκκλησίας ἀποβλέπει στήν ἴαση τῶν μελῶν της, ὥστε νά διασφαλίζεται ἡ καλή ὀργάνωσή της μέ σκοπό τήν κατά διαφόρους βαθμούς μέθεξη τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Ἀπό ὅλα αὐτά συμπεραίνεται ὅτι τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνοδικό καί ἱεραρχικό· ἡ ἱεραρχία εἶναι χαρισματική κατάσταση, ὅπως ἀναλύεται ἀπό τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη· τά δόγματα εἶναι οἱ Ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ στούς ἁγίους καί οἱ ὅροι εἶναι ἡ καταγραφή τῆς Ἀποκαλύψεως· ὑπάρχει στενή σχέση μεταξύ τοῦ *lex credendi* καί τοῦ *lex orandi* καί μεταξύ τοῦ *theologia gloriae* καί *theologia crucis*· καί τέλος οἱ ἱεροί Κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἐρμηνεύονται θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά συγκροτοῦν τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Νομίζω ὅτι ὅλη ἡ θεωρία τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεο-πα-γίτη περί «Θεαρχίας» καί «Ἱεραρχίας», «περί οὐρανίας καί ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας», περί καθάρσεως, φωτισμοῦ καί τε-λειώ-σεως-θεώσεως, εἶναι ἡ μόνη ἀποτε-λεσματική διδασκαλία γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Κάθε ἄλλη θεωρία ἐνό-τητας πού στηρί-ζεται σέ ἐξωτερικές διεργασίες εἶναι στήν οὐσία διασπάσεις καί ἀλλοιώσεις, γιατί ἐνότητα μποροῦν νά ἔχουν καί οἱ αἵρετικοί καί οἱ σχισματικοί μεταξύ τους καί ὅλοι οἱ παράνομοι. Ἡ σχέση μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπου, μεταξύ Κληρικῶν, Μοναχῶν καί Λαϊκῶν πρέπει νά στηρίζεται στό χαρι-σματικό στοιχεῖο, δηλαδή στήν δι-δα-σκαλία «Περί ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας» τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.